

kai adatokat, hogy a számítás eljárásairól fogalma sincs, értelmezései tévesek, és a mutatósorozatokat nem megfelelő módon alkalmazza.

TÁRGYSZAVAK: felsőoktatás, statisztikaoktatás, gazdasági elemzés, statisztikai módszer, számítógépes elemzés, társadalomstatisztika, Cseh Köztársaság

NÁDUDVARI ZOLTÁN

Társadalom

16/2015

Az OECD Jobb Élet Kezdeményezés: Milyen az élet? – és a jóllét mérése

Martine Durand: The OECD Better Life Initiative: How's Life? and the Measurement of Well-being *The Revue of Income and Wealth*, 2015. 1. sz. 4–17.
URL: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/roiw.12156/abstract>
DOI: 10.1111/roiw.12156

Jobbá válik-e életünk, és ha igen, honnan tudhatjuk? Mérhető-e a társadalom egészének jólléte ahelyett, hogy egyszerűen csak meghatároznánk a gazdasági növekedést? Vajon tisztességesen oszlik-e meg a jóllét a különböző társadalmi csoportok, mint a fiatalok és idősek, a férfiak és a nők között? És biztosak lehetünk-e afelől, hogy a jobb élet érdekében tett cselekedeteink nem ássák alá a holnapok jóllétét? Ezeket a kérdéseket tette fel a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési szervezet (OECD) főstatisztikusa, amikor bemutatta az intézmény nagyszabású javaslatait a Nemzetközi Statisztikai Intézet (ISI) 2013 augusztusában Hong Kongban rendezett tanácskozásán, a jövedelem és a vagyon kérdéseivel foglalkozó egyesület (IARIW) szekciójában. Ismertetése szerint az OECD egy évtizeden át vizsgálta a kérdést, hogy miként mérhető a polgárok, emberek jólléte, egyben a társadalmak előrehaladása, amikor 2011-ben megszületett a Jobb Élet Kezdeményezés (Better Life Initiative). A vállalkozás tudatosan olyan elemekre összpontosít, amelyek sokat számítanak a hétköznapi embereknek, hiszen az ő életüket alakítják. Ennek megfelelően a jóllét mutatóinak rendszeresen aktualizált készletét tartalmazza, amelyhez folyamatos ellenőrzés és frissítés társul, és amely a *Milyen az élet? (How's Life?)* jelentésben csapódik le. Ezt egy Jobb élet index (Better Life Index) elnevezésű interaktív webalkalmazás egészíti ki. A kezdeményezés emellett számos módszertani és kutatási

projektet is magába foglal, amelyek célja, hogy javítsák a jóllét mérésének információs háttérét.

Bár a jóllét mérése tudományos körökből indult ki, tevékenységei sorába több nemzeti statisztikai hivatal is beillesztette, ami jelzi, hogy polgárjogot nyert, mint a politikai döntéshozók tájékoztatásának egyik módja a hétköznapi polgárokat leginkább foglalkoztató kérdésekről. A jelenlegi jóllét megítélését a jövőbeli esélyek mérlegelése egészíti ki: az egyéni jóllét életminőségből és anyagi feltételekből álló összetevőihöz a jóllét időbeni változásának megfigyelése társul. Ez a fenntarthatóságot jelenti, ami a maga részéről különböző „tőkékre” osztható, például gazdasági, természeti, társadalmi és humán tőkére. Megjegyzendő, hogy az OECD által felállított kereteket mind a jelenlegi, mind a jövőbeli jóllét esetében a világ összes polgárára nézve relevánsnak szánták, így azok korántsem kőbe vésett parancsolatok, hanem nyitottak az esetleges kiegészítő szempontok beemelése iránt.

Az OECD a jóllét mérésében elért legjobb gyakorlatra, a Stiglitz–Sen–Fitoussi-jelentésre, valamint egyeztetések sorozatára alapozva a jelenlegi jóllét mérésének négy megkülönböztető vonását emeli ki. A gazdaság helyett a polgárok (egyének és háztartások) helyzetének, nem pedig a társadalom egészének megfigyelésére összpontosít. A jóllétet továbbá az eredmények, nem pedig a „bemeneti” és „kimeneti” oldal szempontjából kísérli meg megítélni, ezeket az eredményeket pedig mind objektív, mind szubjektív oldalról igyekszik megragadni. A szerző az ivóvíz elérhetőségét hozza fel példaként: relevánsabb mutató lehet az ivóvízzel ellátott lakásokban lakók aránya és a polgárok elégedettsége a számukra elérhető víz mennyiségével és minőségével, mint az ivóvízre fordított kiadások, vagy a lefektetett vízvezetékek hossza. Mivel pedig a polgárok összességének körülményeit vizsgálja, a jóllét eredményei szempontjából a jóllét megoszlását is tekintetbe veszi, különös figyelemmel a korcsoportok, nemek, az egyének társadalmi-gazdasági háttere szerint mutató aránytalanságokra. Végül a jóllét objektív vetületei mellett tekintetbe veszi az egyének szubjektív, azaz harmadik fél által közvetlenül meg nem figyelhető tapasztalatait, és a körülményeiről alkotott ítéleteiket.

A kezdeményezés az anyagi életkörülményeket és az életminőséget tizenegy dimenzióra tagolja, nevezetesen: jövedelem és vagyon, munkahely és keresetek, lakás, egészség, munkaidő és szabadidő

mérlege, oktatás, társadalmi kapcsolatok, részvétel közösségi ügyekben, a környezet állapota, személyes biztonság, szubjektív jóllét. A szerző röviden megindokolja a dimenziók mindegyikének beillesztését az elméleti keretbe, amelyet A. Sen 1985-ös műve nyomán a képességek felőli megközelítéssel jellemez. Ez gyökeresen eltér a kizárólag a *hasznoságot* előtérbe állító, hagyományos *jólléti megközelítésektől*, mivel ebben önmagában véve is számít, amit a polgárok tesznek (a „működésük”), de ezen túl tartalmazza választási szabadságukat is a lehetséges működések különböző készletei (azaz képességek) között. Az OECD által felállított elméleti keret egyfajta korántsem tökéletes módját kínálja a képességek felőli megközelítés operacionalizálásának, mérhetővé téve azt az egyes mutatók egybegyűjtése révén – szándékosan lemondva egy szintetikus mutató megalkotásáról.

A kezdeményezés nyomán jelent meg 2014 decemberében a Központi Statisztikai Hivatal kiadványa, *A jóllét magyarországi indikátorrendszere, 2013*, amely adatainak túlnyomó része a 2013 tavaszán lezajlott SILC lakossági adatfelvételtől származik. Ezt megelőzően Magyarországon a jóllét- és boldogságkutatások csak kismintás, egy-kétezer személy megkérdezésére támaszkodó adatfelvételek eredményeire építkeztek.

TÁRGYSZAVAK: életminőség, jóllét, társadalmi értékek, fenntartható fejlődés

HOLKA LÁSZLÓ

17/2015

Milyen volt az élet? Globális jóllét 1820 óta

How was life? Global well-being since 1820. Szerk.: Jan Luiten Zanden – Joerg Baten – Marco Mira d’Ercole – Auke Rijpma – Conal Smith – Marcel Timmer. Paris, 2014, OECD Publishing. 1–274.

URL: http://www.oecd-ilibrary.org/economics/how-was-life_9789264214262-en

DOI: 10.1787/9789264214262-en

Milyen volt az élet 1820 körül, és miben javult azóta? Milyen hosszú távú trendek figyelhetők meg a jóllét tekintetében? A társadalmak haladásának megítélését az ipari forradalom óta alapvetően a nemzeti jövedelem, majd a bruttó hazai termék (GDP) alapján szokás megítélni, ám a mutató, még egy főre átszámított változatában sem tükrözi a jóllét többi dimenziójában bekövetkezett változásokat.

Nem tér ki a születéskor várható élettartam, az oktatás, a közbiztonság, a nemek közötti viszony alakulására. Gazdaságtörténészek ezért az „ami a GDP-n túl van” néven ismert vitához kapcsolódóan, az OECD Better Life Initiative elnevezésű programjának kiegészítéseként összeállították a jóllét mutatóinak hosszú idősorait, az adatok feltárása közben igyekezve feltérképezni a világ egészét. Munkacsoportjuk elnevezése Clio-Infra, munkálataikban a szervezet fejlesztési részlegét támogatva vett részt a Holland Királyi Tudományos Akadémia (KNAW), Hollandia Tudományos Kutatási Szervezete (NWO), valamint az Utrechti és a Groningeni Egyetem.

Az általuk készített jelentés tíz jólléti dimenziót vizsgál, amelyeket végül egy új, szintetikus mutatóba sűrít. A feltárt indikátorok között található az egy főre jutó GDP, a reálbérek, az oktatási színvonal, a várható élettartam, a testmagasság, a személyes biztonság, a politikai intézményekre vonatkozó adatok, a környezet minősége, valamint a jövedelmi és a nemek közötti egyenlőtlenségek. Az adatok minősége természetesen egyenlőtlen, nagy különbségek vannak közöttük a mutatók jellegétől, az egyes korszakoktól és országoktól függően. Ezzel együtt lehetővé teszik a jóllét alakulásának felvázolását, az egyes országok összehasonlítását, a különböző mutatók időbeli hullámzásának vizsgálatát. Alkalmazzuk egyben új kérdéseket is felvet: a világ egyenlőtlenségei visszatekintve vajon nagyobbaknak vagy csekélyebbeknek tűnnek-e, ha a jólléti mutatók alapján vizsgálják őket, mint ha a hagyományos GDP-t alkalmazzák?

Bizonyos dimenziók egyértelműen összefüggnek a GDP alakulásával. Az oktatás és az egészségi állapot erős korrelációban áll az egy főre jutó GDP-vel. A világ népességének mindössze egyötöde volt írástudó 1820 körül, és ez a csoport alapvetően Nyugat-Európában összpontosult. Miután 1945-ig a világ nagyobb hányadán erőfeszítéseket tettek az analfabetizmus felszámolására és az iskolarendszer kiépítésére, 2000-re megfordultak az arányok: az analfabetizmus már csak a népesség egyötödére jellemző. A születéskor várható élettartam Nyugat-Európában 1830 körül 33 év volt, fél évszázaddal később 40 esztendőre emelkedett, és azóta csaknem megkétszereződött; ugyanakkor világszerte vizsgálva a mutató az 1880-as esztendőben mért 30 évnél alacsonyabb értékről az ezredfordulóra már 70 év felé közelített.

Az egyenlőtlenségek jelentős mértéke miatt viszont egyes mutatók csak áttételesen függnek össze

a GDP-vel. Közéjük tartozik a jövedelmi egyenlőtlenség, a környezet állapota, a politikai intézmények, és a személyes biztonság; az adatminőség miatt a kapcsolat az összes indikátor esetében 1870-ig nem igazán egyértelműsíthető. A jelentés kitér az egyes mutatók egymás közötti összefüggéseire is, feltárva, hogy a születéskor várható átlagos élettartam kivételes ívet ír le: azonos egy főre jutó GDP mellett akár jelentősen emelkedhet is. Ennek magyarázata az egészségügy technológiai haladásában keresendő. A kötet egy-egy fejezetet szentel mind a tíz vizsgált indikátornak, minden esetben kitérve az adatok forrásának ismertetésére.

Az OECD honlapján tíz táblázat és tíz grafikon szemlélteti a munkacsoport eredményeit. Ezek a munkálatok természetüknél fogva kevésbé tartalmasak, mint a tényszámokat nem nélkülöző szöveges ismertetés. A magyar olvasó például meglepetten láthatja, hogy az egy főre jutó GDP (1990. évi dollár PPP-ben megadva) régiós bemutatásában Kelet-Európát mindössze Lengyelország és Oroszország képviseli – a projekt globális „merítésű”, így az adatminőség valószínűleg jelentős mértékben befolyásolta a közlésre érdemesnek tartott értékek kiválasztását.

TÁRGYSZAVAK: jóllét, társadalmi egyenlőtlenség, életminőség, társadalmi mutatók

HOLKA LÁSZLÓ

18/2015

Milyen az élet az ön régiójában? A regionális és helyi jóllét mérése politikai döntéshozatalok alátámasztásához

How's life in your region? Measuring regional and local well-being for policy making

Paris, 2014, OECD Publishing

URL: http://www.oecd-ilibrary.org/urban-rural-and-regional-development/how-s-life-in-your-region_9789264217416-en

DOI: 10.1787/9789264217416-en

A Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) 2014. október 6-án közzétett kiadványa mind a központi, mind pedig a helyi közigazgatás döntéshozatalának elősegítésére hivatott. A szervezet által a jóllét mérésére szolgáló jelzőszámokat tartalmazó összeállítás elkészítését azzal indokolják, hogy az emberek jóllétét meghatározó tényezők jelentős hányada erős helyi kötődéseket mutat – mint

például a foglalkoztatás, a közlekedés, az egészségügyi ellátás elérhetősége, a környezet állapota, a közbiztonság. A nemzeti átlag által elfedett mutatókra támaszkodó, a lakóhelyi környezetet érintő helyi politikai döntések ennél fogva közvetve akár hozzájárulhatnak az országos jóllét növeléséhez is. Ennél fogva a nemzetközileg összehasonlítható kilenc jólléti dimenziót az OECD 34 tagországának 362 régiójában bemutató összeállítás elkészítését gyakorlati szempontok vezérelték. A jóllét terén meglévő különbségek esetenként nagyobbak lehetnek egy ország két különböző régiója között, mint két különböző ország között: példaként a munkaerő képzettségi szintjét említik, ahol Spanyolországban Baszkföld és Andalúzia között az eltérések meghaladják a Spanyolország és Svédország közöttieket. Nyilvánvaló, hogy az efféle eloszlások kiegyenlítése jelentős hatást gyakorol az általános jóllétre.

A közigazgatás különböző szintjein megvalósuló döntéshozatalra konkrét példákat idéznek. A hét esettanulmány az OECD *Milyen az élet az ön régiójában?* elnevezésű projektjében szereplők közül került ki, nevezetesen: Dél-Dánia, Észak-Hollandia, Olaszországban Róma tartomány és Szardínia, Mexikóban Morelos állam, Nagy-Britanniában Newcastle városa, végül pedig az USA fenntartható fejlődésre szövetkezett közösségeinek partnerei. Az egyes esettanulmányok önállóan szerepelnek az összeállításban; a mutatók alkalmazását a kiadvány harmadik fejezete foglalja össze, amelynek címe: *A jólléti intézkedések alkalmazása az eredményes regionális és városfejlesztési politikák érdekében*.

A regionális jólléti intézkedésekre tett kezdeményezések átfogó hozzáadott értéke az adatok, a politikák és a finanszírozás egyesítésében rejlik, amelyek végső célja a jobb helyi közösségek kialakítása. Elvileg ez a három összetevő összefügg, a valóságban gyakorta egymástól elkülönülten érvényesülnek, ami különösen a nemzeti szint alatt fordul elő. A jólléti mutatókat legtöbbször öndiagnózis jelleggel alkalmazzák; egyes régiók saját vonzerejük, területük élhetőségének feltárása érdekében, a halaszthatatlan tennivalók tisztázása végett csatlakoztak a kezdeményezéshez. Így Szardíniában a regionális tervezési központ a 2014 és 2020 közötti kohéziós politika irányának meghatározása érdekében folyamodott a jólléti indikátorokhoz: a régió Olaszországban a hatodik helyen áll a háztartások rendelkezésre álló jövedelme tekintetében, a 15,5%-os munkanélküliség jóval meghaladja a 10,7%-os országos átlagot, a foglalkoztatottaknak pedig mindössze 54%-a

rendelkezik legalább középfokú végzettséggel. Newcastle *Jóllét mint életstratégia* (The Well-Being for Life Strategy) elnevezéssel azért hirdetett programot, mert a foglalkoztatottsági ráta 10 százalékponttal elmarad az országos átlagtól (csupán 62,9%), a középfokú oktatásban részesültek aránya 52,3% (míg az országos 58%), és hasonlóan kedvezőtlen a születéskor várható élettartam is.

Akadtak kezdeményezések, amelyek a kormányoknak valamelyik égető társadalmi kérdés megoldására tett erőfeszítéseiből fakadtak. Hollandiában ilyen volt a közbiztonság állapota a nagyvárosokban, ami a „lakhatóság” hívószavával az 1990-es évektől jelen van a belpolitikában: a Holland Statisztikai Hivatal (Statistics Netherlands) bevette a bűnügyi adatfelvételekbe az áldozattá válástól és a bűnözéstől való félelemre, a bejelentésekre, a megelőzésre vonatkozó kérdéseket. A lakóközösségek felmérésekkel vizsgálták az életminőséget, majd a belügyminisztérium és az igazságügyi minisztérium a statisztikai hivatal részvételével 2007-ben egyesítette a közbiztonságra, az áldozattá válásra és a rendőrség tevékenységére vonatkozó kérdéseket.

A jólléti mutatók használata hozzájárul a beavatkozást igénylő területek árnyaltabb megismeréséhez, a szükséges intézkedések finomításához mind a szakpolitikákban, mind a térségi vonatkozásokban. Az összeállítást a tagállamok adatait tartalmazó táblázatok egészítik ki.

TÁRGYSZAVAK: jóllét, társadalmi változások, szociálpolitika

HOLKA LÁSZLÓ

19/2015

A „GDP és ami azon túl van” kezdeményezéshez kapcsolódó legutóbbi és várható fejlemények

Walter J. Rademacher: Recent and future developments related to „GDP and beyond”

Review of Income and Wealth, 2014. 1. sz. 18–24.

URL: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/roiw.12135/pdf>

DOI: 10.1111/roiw.12135

Az Eurostat főigazgatója az ISI konferenciáján bemutatta, miként illeszkednek a jólléti mutatók az Európai Unió statisztikai rendszerébe. A hagyományos makrogazdasági jelzőszámokat kiegészítő indikátorok alkalmazásában a kiindulópontot az Európai Tanács 2009. évi „A GDP és ami azon túl van: a haladás

mérése a változó világban” című közleménye képviselte. Statisztikai megvalósításán az Eurostat és a Francia Statisztikai Hivatal (INSEE) által együttesen gondozott projekt fáradozik, amely cselekvési tervet fogalmazott meg a 2020-ig terjedő időszakra. Az EU valamennyi tagállamának statisztikai hivatala munkatervébe iktatta a nyolc alapvető mutató és a három alárendelt indikátor méréséből álló együttes megfigyelését. Ismeretes, hogy az EU a tagállamok gazdaságpolitikáinak összehangolása érdekében egy *európai szemeszter* elnevezésű, az éves növekedési beszámolókat áttekintésére szolgáló egyeztetési mechanizmust működtet. Mivel egyértelmű, hogy az ennek alátámasztására szolgáló makrogazdasági jelzőszámok kiegészítésre szorulnak, az Európai Statisztikai Rendszer 2011-ben ötven olyan konkrét tervet körvonalazott, amelyeket az évtized végéig három témakörben szándékozik megvalósítani: az életminőség, a környezet fenntarthatósága és a háztartások jövedelmének, fogyasztásának és vagyonának eloszlása.

TÁRGYSZAVAK: életminőség, fenntartható fejlesztési célok, Európai Statisztikai Rendszer

HOLKA LÁSZLÓ

20/2015

Harcra kész? A szakszervezeti apátia keresztmetszeti vizsgálata Norvégiában

Ann Cecilie Bergené – Svenn-Erik Mamelund: Fit for fight? A Cross-sectional study of union apathy in Norway

Economic and Industrial Democracy, 2015. január 21. 1–21.

URL: <http://eid.sagepub.com/content/early/2015/01/21/0143831X14566889.full.pdf+html>

DOI: 10.1177/0143831X14566889

Az utóbbi évtizedekben a legtöbb fejlett ipari országban megfigyelhető a munkavállalók szervezethez tartozásának hanyatlása, ami számos megfigyelő szerint a szakszervezeti mozgalom válságát jelzi. Az apátia megállítására a szakszervezetek a tagok megtartására, új tagok toborzására irányuló stratégiákat dolgoztak ki – a kérdést elemzők szerint azonban ez nem elegendő, hogy eredményesen végezhesék tevékenységüket. Ha meg akarnak újulni, ha fenn kívánják tartani a szervezethez tartozás szintjét, úgy aktiválniuk kellene a passzív tagjaik nagyobbik hányadát. A norvég kutatópáros szerint a megújulás szakadatlan

figyelmet igénylő folyamat, nem tekinthető eredménynek.

A Norvégiában is jellemzőnek tartott szakszervezeti apátia a cikkben alkalmazott meghatározás szerint „a szakszervezeti ügye iránti érdektelenség, ezért a velük kapcsolatos kérdésekről alkotott vélemények hiányát jelenti.” A jelenség vizsgálatát a szerzők azzal indokolják, hogy a szakszervezetek intézményi hatalma kárpótolhatja, sőt, elfedheti egyre gyengülő szervezeti erejüket, és végül a német szakszervezetek sorsára juthatnak, amelyek „addig pihentek babérjaikon, amíg elvesztették minden kapcsolatukat a hétköznapi gondokkal”. A tanulmány két kérdésre keresi a választ. Az első: milyen a kapcsolat az egyes szakszervezeti tömörülések által alkalmazott eltérő stratégiák és tagjaik apátiája között; a másik, hogy miként függ össze az egyes tagok apátiája és a szakszervezet bizalmi feladatainak ellátására való hajlandóságuk.

A cikk elméleti része ismerteti a szakszervezetek által követett stratégiákat, a megújuláson fáradozó mozgalom kétféle (ideáltípusként felfogott) stratégiájára mutatva rá: a szolgáltató modellre és a szervezeti modellre. Az első esetben a tagok a befizetett tagdíj fejében a tisztségviselőktől szolgáltatásokat várnak el (és kapnak), vagyis nincs szükség tevőleges részvételükre (ez a „szolgáltatói” modell a nyugati világban a tartós gazdasági növekedés idején jól működött). A másik modell az önszegélyezés gyökereihez való visszatéréssel jellemezhető, és a tagoktól a szakszervezettel való azonosulást várja, valamint feltételezi részvételüket a tevékenységében („szervezői” modell). Az apátiát szokás a szakszervezeti kultúra következményeként felfogni: empirikus vizsgálatok tanúsága szerint a tagok elégedettsége, elkötelezettsége, részvétele annak a mértékétől függ, hogy a szervezet mennyire demokratikus módon értékeli hozzájárulásukat, mennyire törődik jóllétükről.

Norvégiában az érdekképviseleti rendszer háromoldalú modellje érvényesül; a szervezettség 1999 és 2011 között 55% körüli volt. Az országban négy, egymással versengő konföderáció tevékenykedik: a legnagyobb a mintegy 800 ezer munkást összefogó, 1899-ben alapított Landsorganisasjonen i Norge (LO); alternatív jelleggel, 220 ezer taggal jött létre 1977-ben az inkább szellemi foglalkozásúakat szervező Yrkesorganisasjonen Sentralforbund (YS), majd ebből vált ki 2001-ben 320 ezer szaktársal az Unió, amelynek társa a felsőfokú végzettségűeket összefogó, 1997-ben alapított Akademikernes.

A szerzők az YS megbízásából 2009 és 2012 között, a 18 és 68 év közötti munkavállalókon négy hullámban elvégzett országos reprezentatív felmérés eredményeit vetették többváltozós logisztikus regressziós eljárás alá (9857 fős minta). Az első kutatási kérdés megválaszolására az apátiát függő változóként alkalmazták, a másodikra független változóként. Az elemzéshez a kérdőívnek a szakszervezetekre is vonatkozó, magatartással is kapcsolatos tizenkét kérdésére, véleményértékelésére kapott válaszok alapján készítették egy indexet. A kérdések között előfordultak például: „Szakszervezete tagja-e a következő konföderációk valamelyikének?”, „A szakszervezetek fontos szerepet játszanak a béremelések kivívásában?”, „A szakszervezetnek fontos szerepe van az igazságos és egyenlő bérezés elérésében?”, „A szakszervezet konfliktusokat gerjeszt munkahelyemen?”. A cikk bemutatja a vizsgálat eredményeit, leszűrve a következtetést: a tagság apátiája, és nem a konföderációk maguk magyarázzák a szakszervezeti kötelezettségekhez való viszonyt, a „szervezői” modellbe sorolható szakszervezetek pedig jobban felkészültek arra, hogy leküzdjék tagjaik apátiáját.

TÁRGYSZAVAK: apátia, kötelezettség, demokrácia, felhatalmazás, tagság, szakszervezetek, Norvégia

HOLKA LÁSZLÓ

21/2015

Meggátolt akkulturálódás: tévhitek az európai bevándorlók körében

Andreas Zimmer – Thomas Soehl: Blocked acculturation: cultural heterodoxy among Europe's immigrants

American Journal of Sociology, 2014. 1. sz. 146–186.
URL: <http://www.jstor.org/stable/10.1086/677207>
DOI: 10.1086/677207

A bevándorlók mely csoportjainak értékrendje tér el a legnagyobb mértékben a befogadó társadalom tagjai által hordozott kulturális értékektől, és mi ennek az oka? A szerzők a kérdést a European Social Survey (az Európai Bizottság által 2001-ben kezdeményezett, több hullámban zajló társadalmi felvétel) adatai alapján igyekeztek feltárni, 23 országban élő, csaknem százezer egyén és 305 bevándorló csoport értékválasztásainak vizsgálatával. Szemügyre veszik, vajon mi alakítja a bevándorlók kulturális beilleszkedésének folyamatát: a távolban kialakult

nyelvük vagy vallásuk (beleértve az iszlámot is), a szülőföldjükről importált eltérő értékrendjük, a nemzeteken átnyúló kapcsolatok ápolása (és ezzel a diaszpóra-kultúra), vagy pedig a befogadó országokban érvényesülő jogi vagy társadalmi hátrányok. A szerzők megállapítása szerint csak a jogi, vagy társadalmi szempontból hátrányos helyzetbe került csoportok tagjai térnek el szignifikáns mértékben a befogadó országokban tapasztalható, meghatározó értékektől. A bevándorlók első nemzedékénél ennek oka, hogy szülőhazájuk értékei jelentős mértékben eltérnek új hazájukétól. A hátrányos helyzetű bevándorlók gyermekei körében azonban feltűnnek a tévhitekhez köthető értékek, mivel beilleszkedési folyamatuk gátolt, a szülők nemzedékének értékei pedig részben fennmaradnak. Ezért a második nemzedéktől kezdve a kulturális értékek inkább válnak belső értékekké a társadalmi korlátok alakításában és szétfoszlatásában, sokkal inkább, mint hogy külső erőkként alakítanák ezeket.

TÁRGYSZAVAK: akkulturálódás, emigránsok, bevándorlók

HOLKA LÁSZLÓ

22/2015

Milyen sztereotípiák élnek a női és a férfi-szerepekről 2014-ben?

Carrine Burricand – Sébastien Grobon: Quels stéréotypes sur le rôle des femmes et des hommes en 2014?

Études et résultats, 2015. 907. sz. 1–8.

URL: <http://www.drees.sante.gouv.fr/IMG/pdf/er907.pdf>

Akár szakmai, akár családi, akár iskolai tevékenységek kerülnek szóba, a nők és a férfiak szerepére vonatkozó sztereotípiák maradandók, noha nem feltétlenül jutnak többségi álláspontra. Erre a következtetésre jutott a Francia Egészségügyi Minisztérium Kutatási, Tanulmányi, Értékelési és Statisztikai Igazgatósága (DREES) és az INSEE háztartás-statisztikai felvételével kiegészített véleménykutatás 2014 végén. A franciák többsége elveti azt a vélekedést, miszerint a két nem valamelyike felette állna a másiknak. Így például tíz megkérdezett közül kettőnél kevesebben vélekednek úgy, hogy a férfiak rátermettebbek a matematikai bizonyításokban, és mindössze 21% mondta, hogy a nőknek a háztartásban a helyük. Ugyanakkor a nemekhez hagyományosan kötődő szerepek esetében a szte-

reotípiák változatlanul erősek: a válaszadók fele szerint a nők ügyesebbek a gyermekek és az idősebb szülők ápolásában. Emellett 41% úgy tartja, hogy egy nő számára a szakmai tevékenység kevésbé fontos, mint egy férfinak. Végül tíz francia közül kilenc van azon a nézeten, hogy a fiúknak és a lányoknak egyforma nevelésben kell részesülniük, és csaknem minden második gondolja, hogy a lányok természetüknél fogva megfontoltabbak, míg a fiúk inkább szertelenek.

TÁRGYSZAVAK: nemi szerepek, sztereotípiák, társadalmi szerepek, nők, férfiak, társadalmi viselkedés

HOLKA LÁSZLÓ

Demográfia

23/2015

A népesség és a lakások számbavétele. Az ENSZ EGB-országok 2010 körüli népszámlálásainak gyakorlata

Measuring population and housing. Practices of UNECE countries in the 2010 round of censuses
New York – Geneva, 2014, United Nations. 1–230.

URL: http://www.unece.org/fileadmin/DAM/stats/publications/2013/Measuring_population_and_housing_2010.pdf

Az ENSZ Európai Gazdasági Bizottsága (ENSZ EGB) Statisztikai Főosztálya által készített kiadvány áttekintést nyújt az EGB-régió (Európa, Közép-Ázsia és Észak-Amerika) országaiban végrehajtott, 2010 körüli (2005 és 2014 közötti) népszámlálások és lakásösszeírások módszereiről, és a különböző eljárások összevetéséről az Európai Statisztikusok Értekezlete (ESÉ) és az Eurostat által közösen kidolgozott ajánlásokkal. Az összeállítás alapjául az EGB 2013. évi online felvételének eredményei szolgálnak, amelyek az egyes országok 2010 körül alkalmazott népszámlálási gyakorlatára, valamint a 2020-as tervekre, elképzelésekre vonatkoznak. 2005 és 2013 között a régió ötvenhat országából ötvenegyben tartottak népszámlálást, háromban 2014-re tervezték, kettőben (Ukrajnában és Üzbegisztánban) pedig nem volt népszámlálás ebben a ciklusban. A kiadvány a felvételben részt vett ötvenegy ország válaszait mutatja be és értékeli szöveges és táblázatos összeállítás formájában.

Az első fejezet a népszámlálási módszerekkel, technikákkal, különféle műveleti és szervezeti kér-